

که رکوک له نیوان چاوهروانی و ئارهزویی گه رانه وه ... وه هاب شاه محمد

شاری که رکوک گه وره ترین کیشهی نیوان لاییهنی کوردی و دهسه لاتیه یه که له دوایه که کانی دهسه لاتیه به غدا بووه، ئه مهش له بهر ئه وه ههول و هه لوێستانه ی دهسه لاتیه به غدا، که خوی له پرۆسه ی ته عریب و سرینه وه ی ناسنامه ی کوردستانیه تی ئه م شاره ده گرێته وه. دهسه لاتدارانی به غدا، ههروهک نه وه کۆنه کانیان دامه زرانندی ده ولته تی عیراقی تازه و دابه شکردنی کوردستانیان به سه ر ولاتانی ناوچه که به هه ل زانی بو به ردوامی پرۆسه ی به عه ره بکردنی کوردستان.

له سه ره تا به چری ده ستیانکرد به عه ره ب کردنی شاری موسل، پاشان ده ستیانکرد به پرۆسه ی به عه ره بکردنی شاری که رکوک و ناوچه کانی تر. دهسه لاتدارانی به غدا ی تازه، به هه موو هیزه سیاسیانیان هه ستیان به گرنگی ئابووری و جه گرافی شاری که رکوک و ناوچه کانی تری وهک خانه قیین و سنجار وزور شوینی تر کرد، بویه هه موو هیزیکی ئابووری، سیاسی وه سه ربازی خوین به کارهینا بو پرۆسه ی به عه ره ب کردنی که رکوک.

رژیمی به عس که له هه موو ژریمه کانی تری پێشووی به غدا زیاتر پرۆسه ی به عه ره ب کردنی که رکوک به ریوه ده برد، گه وره ترین کیشهی بو خه لکی ئه م شاره و کوردستانیه تی ده رووستکرد، ئه ویش به ده رکردنی کوردیکی زوری ئه م شاره و هیانی عه ره بیکی زوری ناوچه کانی تر بو، ئه م کاره شی به سوود وه رگرتن له بیده نگی دنیا و ناوچه که به رامبه ر پرۆسه ی به عه ره ب کردن ئه نجامدا، پاشان ئاماده یی ئه وه خه لکه عه ره به هاوردانه ی که ویزدان وه هه موو ره وشته مرؤفایه تی کانیان خسته بووه ژیرپی له پینا و ده ستگرتن به سه ر خاکی خه لکی کورد.

پاش رووخانی به عس، زور له خه لکی کورد و چاودیران له وبا وه رده دا بوون که ئیتر که رکوک به یه کجاری دیته وه باوه شی کوردستان وه هرچی عه ره بی هاوردده ش هه یه ده گه رینه وه جی وشوینی خوین، به لام رووداوه کان وه لوێستی هیزه سیاسیانی تازه ی ناو عیراقی هاوپه یمانی کورد ئه م راستیانه ی به درؤخته وه، ئه م هیزانه ش له بهر بیبری شو قینی نه ته وه ی وئاینی خوین دزایه تی هه مو ئاسایکردنه وه یک و گه رانه وه یکی شاری که رکوکیان بو باوه شی کوردستان کرد.

ئه م هیزه سیاسییه تازانه ی ناو عیراق و هه موو هیزه سیاسیانی تری کونی بییر شو قینی به تووندی دژ به گه رانه وه ی که رکوک بوون وه ن بو باوه شی کوردستان، له م هه لوێسته شیان سوودیان له چه ند مه سه له یک وه رگرت که گرن گترینیان ئه مانه ن.

1- هه لوێستی ئه مریکا به رامبه ر کیشهی که رکوک و عه ره به هاوردده کان، که نابی هه روا ده ربکری و پێویسته وئالیه تی و ریکه و تنیک هه بیته سه باره ت به چاره سه رکردنی ئه م کیشه یه.

2- هه لوێستی هه ندی ولاتانی ده روپشت که دژ به خه لکی کورد، وهک که مالیزمه کانی تورکیا، ولاتانی عه ره بی وئیران به رامبه ر کوردستانیه تی که رکوک و گه رانه وه ی بو هه ریمی کوردستان.

3- مامه له کردنی لایه نه کوردستانیان له گه ل کیشهی که رکوک، به تاییه ت هه ردوو ده سه لاتیه کوردی، کاتی رازی بوون که کیشهی که رکوک و ناوچه ته عریب کراوه کانی تر دوابخریت بو درووست کردنی حکومه ت و په ره مانه ی عیراقی، پاشان جاریکی تر دووا بخریت

بهکاتی ناوهندی ئه وروپا 21:05 27-12-2005

بۆ ساڵی 2007 و راپرسیک له شارهکه بکریت بۆ مانهوه یان یهکگرتن لهگهڵ ههریمی کوردستان، ئەمەش وای له لایهنی عهرهبی کرد که زیاتر کاربکات بۆ پوچهل کردن و سهختکردنی ئه و به لگانهی کوردستانیهتی ئه م شاره دهسه لمین، له کاتیگدا ئیمه ی کورد هیچ پنیوستیکمان به وه نیه به لگه بۆ کوردستانیهتی ئه م شاره بخرینه روو.

4- هه لویستی هیزه عهره بیکانی ناو عیراق سه بارهت به کیشهی کهرکوک، که ده لین کهرکوک شاریکی عیراقیه نهک کوردستانی، هه مووشیان کار بۆ نه گه رانه وه ی ده کهن بۆ سه ر ههریمی کوردستان، له کاتیگدا هه موویان به ئاگان له پرۆسه ی ته عریب چونکه میژۆکه ی زۆر کۆن نیه.

ئه م هۆیانه ی سه ره وه وای له ده سه لاتی ئه نجومه نی شاره وانی و پارێزگای کهرکوک کردوو که نه توانی به هیچ جوړیک بریاری پنیوست و ئازایانه، یان گۆرانکاری ئه وتۆ بۆ ئاسایکردنه وه ی باری کهرکوک بدات بۆ ئه وه ی کورده ده رکراوه کان به ئاسانی و بی کیشه بگه ریینه وه سه ر جی و شوینی خۆیان.

ئه نجومه نی شاره وانی و پارێزگای کهرکوک که له ریگای هه لبژاردنیکی ئازادانه و دیموکراسیانه هاتۆته سه رکار، به ته وای وابه سه ته ی بریاره کانی هه ردوو ده سه لاتی کوردی بوونه، تا کوو ئیستا ناتوانن هیچ هه نگاو یک بۆ ئاسایکردنه وه ی ئه م شاره کوردستانیه بدن بۆ گه رانه وه بۆ بۆچوون و بریاری هه ردوو ده سه لاته کورديکه.

هه موو ئه و ناوچه به عه ره ب کراوانه ی ناو شاری کهرکوک و ده وروپشیئ هه یه، هه ره ک خۆی ماوه ته وه، له مانه وه ی ناوی ناوچه و شه قامه کان بیته به عه ره بی یان ده ستگرتنی عه ره به هاورده کان به سه ر دامووده زگا کانی ئه م شاره. مانه وه ی ناوی ناوچه به عه ره ب کراوه کان و شه قامه کان وه ک خۆی کیشه یکی گه وه له پاشه روژ بۆ کوردستانیه تی ئه م شاره دروست ده کات، پاشان ده بیته به لگه یکی باش بۆ لایه نی عه ره بی که ئه م شاره کوردستانی نیه، به لگه ش هه موو ئه و ناوچه و شه قامانه یه که عه ره بیین و عه ره ب نشیین.

مانه وه ی ده سه لاتی ئیداری به ده ست عه ره بی هاورده بووته هۆی کیشه یکی گه وه بۆ خه لکی کورد له هه موو لایه نیکه وه، چی له ریگای گه رانه وه ی کارمه نده کورده کان بیته بۆ سه ر کاری خۆیان بۆ رزگار بوون له بیکاری، یان بۆ کردنه وه ی قوتابخانه کورديکان و گه رانه وه ی جوړی خۆیندن به زمانی کوردی له م شاره.

مانه وه ی دامووده زگا کان به ده ست عه ره بی هاورده و هه ندی لایه نگیری ئه وان، کیشه ی بۆ دامه زاردنی خه لکی کوردی ئه م شاره دروست کردوو و ئه و عه ره به هاوردانه به هاندانیان له لایه ن ده سه لاتی تازه ی به غداوه ریگا به گه رانه وه ی کورده کان نادهن بۆ سه ر کاری خۆیان، هه میشه له هه ولی ئه وه دان که عه ره بی تازه له داموو ده زگا کانی ئه م شاره دامه زریین.

ئه نجومه نی پارێزگا و شاره وانی کهرکوک مافی یاسای هه یه بۆ گه رانه وه و گۆرینی هه موو ئه و ناوی شارۆچکه و ناوچه تازانه ی بۆ عه ره به هاوردانه کان دروست کراوه، له رووی یاسایشه وه هیچ لایه نیک توانای دژایه تی کردنی له و جوړه بریارانه نیه. ئه نجومه نی شاره وانی ده توانی بۆ گه رانه وه بۆ ده سه لاتی به غدا زۆر له و کارانه ئه نجام بدات که ده بیته هۆی ئاسانکاری بۆ ئاسای کردنه وه ی باری کهرکوک.

ئه نجومه نی پارێزگا و شاره وانی نابویه ریگای به عه ره بی هاورده بدایه که به شدار ی له هه لبژاردنه کانی ئه م دوواییه بکهن، چونکه ده نگدان و به شدار بوونیان له ده نگدان ریژه ی کورد که م ده کاته وه له ئه نجومه نی پارێزگا و شاره وانی، ئه نجامه که شی ریگری و کیشه یه بۆ

ئاسایکردنه وهی باری کهرکوک، که دهسه لاتدارانی تازهی بهغدا هه موو کارپک دهکهن بۆ ئاسای نه بوونه وهی .

کیشه ی ئاسایش له م شاره که رۆژبه رۆژ ئالۆزتر وترسناکتر ده بیته هویه که ی ده گهریته وه بۆ هاوکاری عه ره به هاوردنه کان وئهو عه ره بانه ی که تاکو ئیستا له دامووده زگاکانی ئاسایش وپولیس له سه ر کاره کانیا ن ماون له گه ل گرووپه تیرورستیکان و بیچۆکانی به عس، مانه وه شیا ن باره که خرابتر وترسناکتر ده کات، بویه ده بویه ئه نجوومه نی پارێزگا و شاره وانی کهرکوک به زووترین کات ئه و خه لکانه ی له سه ر کاره کانیا ن لایه یه بی هیچ گوئ دانیک به بریارو وبۆچونه کانی ده سه لات ی به غدا .

به شدار ی عه ره بی هاوردنه له هه لبژاردنه کان مافیکی یاسیا ن ده داتی بۆ ریگاگرتن له هه موو هه ولئیکی کورد ی بۆ ئاسای کردنه وه ی باری کهرکوک وده بیته هوی به رده وامی و مانه وه ی پرۆسه ی ته عریب له کهرکوک .

مانه وه ی باره که به م جوړه و دواخستنی ئاسایکردنه وه ی بۆ سا لی 2007 ته نها له خزمه تی پرۆسه ی ته عریبه ، لایه نی عه ره بی چاوه روانی گۆرانکاری ورووداوه کانی دوارۆزه بۆ جیبه جی نه کردنی ماده ی 58، ئه گینا هیچ هویک نیه بۆ نه گه رانه وه ی کهرکوک بۆ باوه شی کوردستان و ئه نجامدانی گه رانه وه ی عه ره به هاوردنه کان بۆ کاتیکی تر .

نزیکه ی 3 سا ل تیپه ربوون به سه ر رووخانی سه دام و سا لیک به سه ر حکومه تی جه عفری تاکو ئیستا هیچ کام له به نده کانی ماده ی 58 جیبه جی نه کراوه ، ئه و کوردانه ی گه راونه ته وه بۆ کهرکوک خویان ها توونه ته وه و حکه موتی نا وه ند هیچ جوړه ئاسانکاری بۆ گه رانه وه یان نه کردووه .

ئیستا که هه موو چاوه روانی درووستکردنی حکومه تیکی تازه ی که ماوه ی 4 سا ل ده سه لات ی به ده سه ته وه ده بیته ، پویسته ئه و ده سه لات ه ی ئه نجوومه نی پارێزگا و شاره وانی کهرکوک هه یه تی به کاربه ی نری بۆ ئاسایکردنه وه ی باره که بی چاوه ری کردنی هاوکاری و بریار له لایه ن به غدا ، یا ن ئه و ریکه و تنامانه ی لایه نی کورد ی به ستویتی له گه ل به غدا .

چاوه روانی بۆ جیبه جی کردنی ریکه و تنامه کان کهرکوک ده کاته قوربانی بییری شو فینی عه ره ب که به هیچ جوړیک نیازی پا به ند بوونیا ن نیه به رامبه ر هه موو ئه و به لین و ریکه و تنامانه بۆ ئاسایکردنه وه ی باری کهرکوک، به لکو به پیچه وانوه هه لو یست و کاره کانیا ن ته نها له خزمه ت به رده وامی پرۆسه ی ته عریبه .

وه هاب شاه محمد

Shah.wahab@gmail.com